

KERK IN MOKUM

BLAD VOOR KERK EN SAMENLEVING | PROTESTANTSE KERK AMSTERDAM | SEPTEMBER 2022

Jij wel,
jij niet

4

Leefgemeenschap Eltheto 10 jaar

11

Hart&ziel

**Brood
bakken en
bierbrouwen**

12

'Ga het gesprek aan met elkaar'

Kunstenaar Ans Markus in Preek van de Leek

Op zondag 2 oktober houdt kunstenaar Ans Markus de eerste preek van haar leven in de nieuwe reeks van Preek van de Leek. Ze aarzelde eerst wel om mee te doen. 'Het woord "leek" trok me over de drempel.' Haar preek gaat over het Bijbelverhaal uit Johannes 4, over een bijzondere ontmoeting van Jezus met een Samaritaanse vrouw bij een waterput. De thematiek - verdraagzaamheid, de ander in zijn of haar waarde laten - is sinds corona actueler dan ooit, vindt Markus.

Mirjam Nieboer

In de serie Preek van de Leek geven spraakmakende mensen uit verschillende sectoren van de samenleving hun visie op een zelfgekozen thema in relatie tot de Bijbel. Dit gebeurt in de vorm van een kerkdienst. De leken-voorgangers geven vorm aan de hele liturgie, dus ook aan de Bijbellesing, de gebeden,

het credo en de geloofsbelijdenis. Ze krijgen daarvoor een predikant-begeleider toegewezen die hen de kneepjes van het vak leert. Voor Ans Markus (75) is dat ds. Richard Saly, predikant van de Jeruzalemkerk. Markus is niet gelovig opgevoed, maar bezocht als kind wel de zondagsschool. 'Ik vond het geweldig en zat altijd op de eerste rij. De verhalen over Jezus en zijn discipelen gingen er bij mij in als koek.' Meer goede herinneringen komen naar boven. 'Als we

Ans Markus is een van de bedeutendste schilders van ons land.

Schilderij *Verbonden vrijheid* van Ans Markus.

weggingen, kregen we een kleurboekje mee waarin je plaatjes van de Bijbelverhalen kon inkleuren. Dat was helemaal naar mijn hart.' Lachend: 'De *drive* om verhalen te verbeelden, was blijkbaar toen al aanwezig.'

Korte lontjes

Markus is een van de bedeutendste schilders van ons land. In haar atelier op het Prinseneiland, in het hart van Amsterdam, is te zien hoe veelzijdig ze is. Grote internationale bekendheid verwierf ze met haar schilderijen van vrouwen in windsels. In haar veelbewogen leven is het schilderen altijd een troost en houvast geweest. Maar toen ze in 2020 ziek werd - er werd eierstokkanker bij haar geconstateerd - lukte het ineens niet meer. 'De tumor in mijn buik verlamde mij', vertelt ze in een interview in *Trouw*. 'Het grote verschil met andere periodes in mijn leven was,

dat ik het gevoel had er helemaal geen vat meer op te hebben. Een slecht huwelijk, daar kun je uitstappen, maar uit een dodelijke ziekte niet.' Na een zwaar behandeltraject werd ze genezen verklaard en kwam de inspiratie om te schilderen gelukkig terug. Zo ontstond het grote doek *Verdraagzaamheid* met 150 portretten van jonge mensen uit al-

lerlei culturen, sommigen met, sommigen zonder mondkapje. 'Wat ik ermee wil uitdrukken, is dat het verschil in geloof, geaardheid en huidskleur niet mag bepalen voor wie we open staan.' De coronatijd had een negatieve invloed op de tolerantie, constateert Markus.

Lees verder op pagina 2

De nieuwe reeks van Preek van de Leek begint op zondag 2 oktober met Ans Markus en op 9 oktober is Wopke Hoekstra de lekenprediker.

Preek van de Leek begint om 17.00 uur en wordt gehouden in de Doopsgezinde Singelkerk. Reserveren is niet nodig, vol is vol. Na afloop is er een drankje. De vie-

ring wordt gestreamd. Kijk voor meer informatie en (terug)kijken op preekvandeLeek.amsterdam

Een deel van het werk van Ans Markus is onder de titel 'Verbonden vrijheid' van 16 oktober 2022 tot 12 maart 2023 te zien in Museum Slager in Den Bosch, museumslager.com

Amsterdammers hechten belang aan de kerk

Uitkomsten enquête toekomst Protestantse Kerk Amsterdam

De kerk kan iets toevoegen aan Amsterdam als zij opkomt voor mensen in de knel, spiritualiteit en bezinning aanbiedt en mensen helpt bij de zoektocht naar hun persoonlijke identiteit. Die wens leeft sterk bij niet-leden van de Protestantse Kerk Amsterdam die deelgenomen hebben aan een enquête over de toekomst van de kerk. Opvallend is dat wat deze buitenkerkelijken willen, niet wezenlijk verschilt met wat de leden van de Protestantse Kerk Amsterdam willen. Ook vinden beide groepen dat kerkgebouwen zoveel mogelijk behouden moeten blijven en een rol kunnen vervullen als rustpunt en verbindingsplek in de stad.

Van de redactie

In opdracht van het bestuur van de Protestantse Kerk Amsterdam (PKA) is een commissie bezig met het opstellen van een nieuw meerjarenplan (Beleidskader 2023-2027) voor de 17 wijkkerken, 8 pioniersplekken en 6 leefgemeenschappen van de protestanten in de stad. Ter voorbereiding is onder andere een enquête gehouden waaraan ruim tweehonderd personen deelnamen. Tachtig procent is (actief) lid van de PKA, twintig procent niet. ‘De enquête is bewust breed uitgezet’, vertelt Vincenza La Porta, directeur bij de PKA en projectleider. ‘We vroegen juist ook niet-kerkleden om hun mening, omdat we

geloven dat we kerk zijn voor iedereen in de stad.’ De enquête is een van de vele stappen om tot een inspirerende toekomstvisie voor de periode 2023-2027 te komen.

Open en divers

De niet-kerkelijke respondenten zijn verdeeld over de zichtbaarheid van de kerk in de stad. 49 procent ziet weinig tot niets van de kerk, 51 procent vindt dat de kerk juist merkbaar aanwezig is in de samenleving. Woorden die daarbij een rol spelen, zijn zingeving en inspiratie, goed doen voor een ander en het bieden van een rustplek. Een overgrote meerderheid verwerpt de stelling ‘dat Amsterdam prima zonder kerk kan’. Hun advies aan de PKA is om duidelijk te laten zien waar de kerk voor staat. Ook zien ze graag dat de kerk open en divers is en dat er laagdrempelige ontmoetingen worden georganiseerd om eenzaamheid en isolement te voorkomen. ‘Een duidelijke uitkomst’, vindt

De sociale kruidenier is een initiatief van de Protestantse Diaconie Amsterdam.

La Porta. ‘De niet-kerkleden haken aan waar we als kerk al mee begonnen zijn: ons meer openstellen en richten op de niet-kerkelijke, zinzoekende Amsterdammer. De uitkomst voelt als een steun in de rug.’

Zielsgeluk

De PKA kiest er sinds kort voor om zich in de stedelijke communicatie te richten op de niet-kerkelijke Amsterdammers die

geïnteresseerd zijn in religie en levensbeschouwing. In de hoop dat mensen die op zoek zijn naar plekken van zingeving in de stad, die plekken bij de PKA vinden. La Porta: ‘Ben je op zoek naar zielsgeluk, dan geloven wij dat je dat in de kerk kunt ontdekken. Op heel veel diverse manieren en op een wijze die bij je past. Dat kan zijn omdat je de gezelligheid zoekt van een gemeenschap van mensen door samen te eten. Of door support te ontvangen als het leven niet eenvoudig is. Door te genieten van goede gesprekken, een mooie viering in een monumentaal gebouw of stil te worden. Kerken bieden dit al heel lang, maar lang niet iedereen weet dat. Dus dat vraagt dat we in het grote aanbod aan zingevingssaken onszelf als kerk meer laten zien. Bovendien: veel mensen weten niet dat de kerk de laatste jaren ook nieuwe manieren heeft gevonden in kerk-zijn, die brengen we graag onder de aandacht.’

Drie taken

Voor de PKA-leden die de enquête invulden, staat bezinning en het opkomen voor mensen in de knel voorop (beide punten zijn door meer dan 50 procent genoemd). De toenemende tweedeling in de stad is een zorg waar de kerk iets mee moet, vindt 22 procent. Ruim een kwart vindt het van belang dat de kerk hoop voor de stad biedt. Uit het onder-

zoek blijkt dus dat zowel kerkleden als niet-leden voor de kerk drie taken zien weggelegd: het bieden van een plek voor bezinning, spiritualiteit en rust, het opkomen voor mensen die het slechter getroffen hebben en het bieden van een plek waar mensen elkaar ontmoeten, tot verbinding komen en proberen de tweedeling en polarisatie in de samenleving te overstijgen. ‘Juist de kerk is een plek waar alle mensen - hoe verschillend ook - samen kunnen komen. Dat vraagt wel om oefening in het goede gesprek onderling. Juist om de verharding tegen de ander met wie je het niet eens bent tegen te gaan. We zullen de komende jaren bewuster stil staan bij het thema racisme en diversiteit, maar ook bij de samenwerking tussen de verschillende generaties. Samen met onze belangrijkste partner de Protestantse Diaconie Amsterdam werken we in en vanuit onze kerkgebouwen aan het diaconale opbouwwerk in wijken. Kerk-zijn zonder je in te zetten voor mensen in nood is onmogelijk.’

Kerkgebouwen

Een opmerkelijke uitkomst is dat volgens de respondenten kerkplekken in Amsterdam zoveel mogelijk behouden moeten blijven. Het gebouw zou voor gelovigen en niet-kerkleden een prominente plek in de wijk moeten innemen. Wel moet de kerk zich de komende jaren naar vorm en inhoud ‘verbreden en vernieuwen’. ‘We nemen deze boeiende resultaten van de enquête mee in het ontwikkelen van de plannen voor de komende vijf jaren’, aldus La Porta. ‘Voor al de waarde van het kerkgebouw voor kerkleden en wijkbewoners rondom de kerk is een punt van aandacht. De kerk besloot al eerder dat zij geen kerkgebouwen meer wil verkopen, maar deze blijvend wil inzetten in de wijken.

Dat kan doordat allerlei partners naast de kerkelijke gemeente het gebouw gaan gebruiken, variërend van diaconaal werk tot cultureel-maatschappelijke organisaties. Daarbij willen we wel laten zien dat het gebouw een kerk is, dus blijven er vieringen in welke vorm dan ook bestaan. Zo zijn er al diverse migrantengemeenten die gebruik maken van gebouwen. De droom is dat alle kerkgebouwen 7 dagen in de week gebruikt worden ten dienste van haar omgeving of de stad.’ Lachend: ‘Uitdagingen genoeg dus, de toekomstvisie wordt een werkdocument en komt niet onder in een la terecht, dat is wel duidelijk.’

Kunstenaar Ans Markus in Preek van de Leek

Vervolg van pagina 1

‘Zoveel korte lontjes, ik kan er ‘s nachts van wakker liggen. Wat is dit voor een wereld? Het is niet om blij van te worden. Je moet echt je best doen om het positieve te zien. Met het schilderij wil ik iedereen aanmoedigen: ga het gesprek aan met de ander, ook als die heel anders is dan jij. Je zult zien dat ieder mens een boeiend verhaal heeft.’

Thema: verbinding

Dit vormt een mooi bruggetje naar de ideeën voor haar verhaal, haar preek

op 2 oktober. In het gekozen Bijbelverhaal ontmoet Jezus een Samaritaanse vrouw bij een waterput. Zij is daar om water te halen. Het is snikheet. Jezus heeft dorst en vraagt haar om water. De vrouw schrikt, want in die tijd spraken Joden en Samaritanen niet met elkaar en het was ook volstrekt *not done* dat een man een onbekende vrouw aansprak. Markus: ‘Ik vind het mooi dat Jezus het geijkte patroon doorbreekt en openstaat voor haar verhaal. De onverdraagzaamheid in die tijd was ook

groot, maar het verhaal laat zien dat je die kunt doorbreken.’ Dat gold toen en dat geldt nu, vindt Markus. Ook persoonlijk raakt het verhaal haar. Net als de Samaritaanse vrouw voelt Markus zichzelf vaak een buitenbeentje. ‘In de schilderswereld heb je als vrouw al een flinke achterstand en dan wordt er ook vaak neergekeken op mijn realistische schilderij. Zo zijn er nog wel meer aanknopingspunten.’ De rode draad in haar verhaal wordt het thema ‘verbinding’. ‘Het leven draait uiteindelijk om

relaties met en tussen mensen. Ieder mens wil gezien worden.’ Maar meer verklapt ze niet over haar preek. Goede reden dus om 2 oktober naar de Doopsgezinde Singelkerk te komen.

Als ze een kerk bezoekt, is dat haar geliefde Noorderkerk. Maar een gelovige wil ze zich niet noemen. ‘Er zit *deep down* in mij wel een geloofswens verborgen. Daar staat tegenover dat ik een heel nuchter mens ben. Dat zit me denk ik in de weg.’ Helemaal los laat het

haar niet en af en toe gebeurt er iets waardoor het geloofsgevoel uit haar jeugd weer heel dichtbij komt. ‘Toen mijn dochter voor de ambassade in Israël werkte, ben ik een keer met haar in Jeruzalem geweest. Toen we door de smalle straatjes van de oude stad liepen, ging een soort Jezusfiguur op sandalen voor ons uit. Ik kreeg een *flashback* naar de zondagsschool: hier was het dus, hier speelden die verhalen zich af! Dat raakte me diep.’

De ander tot bloei laten komen

Dubbelinterview met Madelon Grant en Seth Adzokatse

Madelon Grant, betrokken bij Samen Kerk in Nederland (SKIN) en rev. Seth Adzokatse, voorganger van de Presbyterian Church of Ghana over de plannen van SKIN-Amsterdam.

foto: Marloes van Doorn

Hanna Yoo

Zaterdag 11 juni jl. was de oprichtingsbijeenkomst van SKIN-Amsterdam (Samen Kerk in Nederland). SKIN-Amsterdam is een netwerk van internationale kerken die samen kerk willen zijn in Amsterdam en omgeving. De kerken die daar deel van uitmaken zijn veelal aangesloten bij SKIN-landelijk (vanaf nu SKIN) of de PCC (*Pentecostal Council of Churches*) Amsterdam. Hanna Yoo sprak Madelon Grant, betrokken bij SKIN en rev. Seth Adzokatse, voorganger van de *Presbyterian Church of Ghana*, over de plannen van SKIN-Amsterdam.

Al een paar dagen achter elkaar is het extreem warm in Nederland, zo ook op deze broeierige augustusdag. Ik ontmoet Madelon Grant en Seth Adzokatse op het plein tegenover de Ghanese kerk aan de Bijlmerdreef, waar rev. Adzokatse sinds kort voorganger is. We gaan zitten aan een picknicktafel, waar het redelijk koel is door de schaduw.

Wat was de reden om een Amsterdamse afdeling van SKIN op te richten?

Grant: Ik ben betrokken bij SKIN maar heb ook gewerkt voor SKIN-Rotterdam. We merkten dat je als lokale afdeling meer zicht hebt op zaken die spelen op microniveau. Iets wat lastiger is vanuit een landelijke organisatie. Daarom stimuleert SKIN kerken om op lokaal niveau de krachten te bundelen. Zo krijg je meer voor elkaar en word je ook een serieuzere gesprekspartner voor bijvoorbeeld de overheid.

Adzokatse: Er wordt vaak gezegd dat het niet goed gaat met de kerken, dat ze leden verliezen en dat de jongeren niet bereikt worden. Ik wil daartegenover zetten dat de internationale kerken vaak springlevend zijn en zelfs groeien. Het is dus maar net over welke kerk je het hebt. Daarom spreek ik liever van een verschuiving dan van verval. Ik wil Amsterdammers uitdagen om te kijken naar de veelkleurigheid van de kerk en daarvan te genieten. Met SKIN-Amsterdam zouden we graag deze beeldvorming veranderen.

Grant: De Amsterdamse kerken kwamen met het idee om SKIN-Amsterdam op te richten. Inmiddels is er een netwerk van 50 kerken dat geleid wordt door een stuurgroep van voorgangers vanuit verschillende kerken met verschillende nationaliteiten. Wij van SKIN zijn graag betrokken bij dit initiatief, zodat de Amsterdamse internationale kerken versterkt kunnen worden in hun maatschappelijke rol.

Kunt u een voorbeeld geven van de maatschappelijke rol die uw kerk speelt?

Adzokatse: Wij organiseren vanuit de Presbyterian Church of Ghana meerdere activiteiten voor verschillende groepen. Een groep waar we ons graag voor inzetten, wordt gevormd door de jongeren. Wij willen hen letterlijk een plek bieden waar ze zich thuis kunnen voelen en waar ze hun tijd op een goede manier kunnen besteden. Het is voor jongeren in een grote stad verleidelijk om de criminaliteit in te gaan, maar hopelijk vinden ze bij ons manieren om hun tijd op een betere manier te besteden. Het zou ook mooi zijn als ze hun leeftijdsgenoten meenemen. Mijn droom is om op deze manier een positieve invloed uit te oefenen op de jongeren. Dan een voorbeeld vanuit SKIN-Amsterdam. Wij hopen dit najaar een cursus *mediator* te organiseren. Waar mensen met elkaar omgaan, kunnen conflicten ontstaan. Dat kan zijn

in een huwelijk of in familieverband, maar ook in de kerk. Wij geven de cursisten handvatten, zodat ze hier op een goede, vredelievende manier mee kunnen omgaan.

Grant: Voor mij draait het leven om het er zijn voor de ander, je roeping volgen en daarvoor je talenten inzetten. Een ander tot bloei laten komen, dat is natuurlijk iets waar veel kerken mee bezig zijn en wat ze dus aan de maatschappij kunnen bieden. Tijdens de lockdown van de coronapandemie hebben kerken een belangrijke rol gespeeld bij het ondersteunen van ongedocumenteerde vreemdelingen. Zij hebben geen recht op overheidssteun en zijn lastig te bereiken voor coronavoorlichting door de overheid. Omdat ze al wel in beeld waren bij de kerken, hebben ze daar basale hulp kunnen krijgen, zoals eten.

Ik hoorde jullie net al praten over een gebouw in de buurt dat vrijkomt. Hoe belangrijk is een gebouw voor jullie?

Adzokatse: Heel belangrijk! Dit is met stip het onderwerp waar we als internationale kerken het meeste mee bezig zijn. Als kerk heb je wel een basis nodig. Toen God Adam en Eva schiep, zette hij ze ook neer in een basis, namelijk het Paradijs. Zeker voor jongeren is zo'n basis cruciaal. Zonder gebouw dat we bezitten of huren, kunnen we ze geen stabiele plek bieden. Dit geldt natuurlijk voor alle groepen waarmee we werken.

Grant: Overigens zijn de internationale kerken verspreid over heel Amsterdam, dus het is niet zo dat ze allemaal actief zijn in Zuidoost. Elke buurt heeft weer eigen uitdagingen als het gaat om vastgoed. In ieder geval zijn alle kerken die zijn aangesloten bij SKIN-Amsterdam intensief bezig met gebouwen en gaat het daar ook vaak over in onze appgroep.

Adzokatse: De kerken die de beschikking hebben over een gebouw, delen dat ook weer met andere

kerken. Het is voor sommige (kleine) internationale gemeentes namelijk lastig om een gebouw te bekostigen. Zo kunnen we elkaar steunen als kerken, waarmee we samen het lichaam van Christus vormen. Het hebben van een gebouw is dus geen doel op zichzelf, maar een middel om onze bijdrage aan de samenleving te kunnen leveren. We hopen dat SKIN-Amsterdam daar een katalyserende rol in kan spelen.

Hoe kunnen kerken of individuen in contact komen met SKIN-Amsterdam?

Grant: Dat kan bijvoorbeeld via de wekelijkse open inloop van SKIN-Amsterdam. Daar is altijd een medewerker van SKIN aanwezig. We hopen binnenkort nog een coördinator voor SKIN-Amsterdam aan te stellen, die de oprichting verder kan oppakken en bijvoorbeeld ook de website in orde kan maken.

Adzokatse: Alle internationale kerken zijn welkom om zich aan te sluiten bij SKIN-Amsterdam. Ook komen we graag in contact met mensen die een netwerk hebben dat ons als internationale kerken verder kan helpen bij het vervullen van onze maatschappelijke rol. Denk aan mensen die een netwerk hebben op het gebied van vastgoed, vreemdelingenrecht, fondsenwerving of sociale projecten. En van harte welkom bij onze workshop over *mediation* die we dit najaar organiseren!

Meer informatie vooralsnog via skinkerken.nl
- Actueel - SKIN Amsterdam.

Feest van saamhorigheid

Korenfestival Raad van Kerken Amsterdam

Els van Swol

Dit jaar organiseert de Raad van Kerken Amsterdam voor de vierde keer een Korenfestival. De eerste twee keer was dat in de Lutherse Kerk (2018 en 2019), de derde was een gefilmde editie vanwege COVID-19 en dit keer vindt het festival plaats in de Waalse Kerk, op zaterdag 15 oktober aanstaande.

De voorbereidingen voor de Korendag zijn in volle gang. Zes koren uit verschillende christelijke geloofstradities zullen *acte de présence* geven. Een paar koren deden al eerder mee, zoals van de Keizersgrachtkerk, de Koptisch-Orthodoxe Kerk en het Immanuelkoor van de Evangelische Broedergemeente. Maar er hebben zich ook een paar nieuwe koren opgegeven, zoals het koor van de *English Reformed Church* en de Oud-Katholieke Kerk. De presentatie van het festival is in handen van ds. Henk Spoelstra, predikant van de Waalse Kerk en lid van het Dagelijks Bestuur van de Raad van Kerken Amsterdam. *Kerk in Mokum* sprak op een warme, zonnige vrijdagmiddag in de koele ruimte van de Waalse Kerk met hem en met Gertjan Arentsen, bariton en dirigent van het koor van de Oud-Katholieke Kerk.

In 2019 was er een motto: Halleluja Amsterdam! Is er dit jaar ook een motto?

Henk: 'Nee, deze keer niet. We wilden eerst het thema van de Vredesweek nemen - Generatie Vrede. Maar dat heb-

Predikant van de Waalse Kerk Henk Spoelstra (links) verzorgt de presentatie van het korenfestival. Gertjan Arentsen is bariton en dirigent van het koor van de Oud-Katholieke Kerk.

ben we al gauw losgelaten, omdat je de koren anders te veel in een keurslijf dwingt. In plaats daarvan vragen we de koren repertoire uit hun eigen traditie te zingen. Op die manier willen we de eigenheid van de betreffende tradities naar voren laten komen.'

Gertjan, wat betekent dit voor jouw koor?

'We zullen een klassieke gregoriaanse

introïtus (intochtslied) zingen. Dat wil in onze traditie zeggen: in het Nederlands. Latijn werd in het kerkboek van 1909 door de Oud-Katholieken al afgeschaft, omdat de bisschoppen het belangrijk vonden dat gelovigen zouden begrijpen wat ze zingen en bidden. Verder zullen we enkele oude, klassieke liederen uit de zeventiende eeuw laten horen. Ook in het Nederlands. Dat was niet ongebruikelijk in wat later voluit de Rooms-

Katholieke Kerk van de Oud-Bisschoppelijke Clerezie zou gaan heten.'

Hoe ziet de middag er verder uit?

Henk: 'Vooraf is er een aangeklede kofie. Hier kunnen de leden van de verschillende koren elkaar treffen, want die ontmoeting is ook belangrijk. Om 13.30 uur gaan de deuren open voor het publiek, om 14.00 uur start het programma. Behalve kooroptreden is er

ook samenzang met het publiek onder leiding van Wilna Wierenga. Diederik Koornstra, organist van de Keizersgrachtkerk, zal de zang op orgel of vleugel begeleiden.'

Waarom organiseert de Raad van Kerken Amsterdam een Korendag?

Henk zegt na kort nagedacht te hebben: 'Vanwege de rijkdom in liturgieën. Niet in het minst bij de migrantenkerken binnen de Raad. Het is een feest om daar iets van samen te brengen. Bovendien is zo'n middag ook een oecumenische ontmoeting. Zingen overstijgt dogmatische verschillen, daar wordt niet gediscussieerd. In de muziek vinden we elkaar.'

Gertjan kan dit alleen maar beamen: 'Je wordt in het geheel meegenomen. Lastige vragen, zoals of je als buitenstaander deel mag nemen aan de eucharistie, zijn even niet aan de orde.' Henk weeft verder op deze reactie: 'Je laat je in je hart kijken, zonder er met het verstand tussen te gaan zitten.'

Met deze poëtische ontboezemingen verlaten we het pad van de vragen en spelen elkaar citaten van liederen toe. Onder het mom dat bij vocale muziek de muziek onlosmakelijk is verbonden met de tekst, met poëzie. Gertjan begint met het Tantum ergo: Wat de zinnen niet vermogen/worde door 't geloof gekend. Henk vervolgt met een citaat van Willem Barnard: We zingen met volle teugen ons het geloof te binnen. 'Het raakt allemaal aan diepere dingen', rondt Gertjan het gesprek af. Daárom is er een Korendag.

Voor meer informatie en opgeven: rvkamsterdam.nl

CHRISTELIJKE WAARDEN: RECHTVAARDIGHEID

Je kunt niet zeggen: 'Jij wel, jij niet'

Aline van de Watering

Na de middelbare school woonde Geeske Hovingh acht maanden in Ghana. Sinds vijf jaar ontvangt ze, als algemeen coördinator, in het Wereldhuis uitgeprocedeerde asielzoekers. Vooral mensen uit Noord- en West-Afrika, die zonder 'papieren' hopen op een goed bestaan in Nederland. Er zijn grote verschillen tussen de migranten: de reden van vertrek, het doel van verblijf, met gevolgen voor de rechten van de mens. Hoe verhoudt dat zich tot rechtvaardigheid?

Geeske Hovingh is algemeen coördinator van het Wereldhuis.

'Er komen in het Wereldhuis veel economische vluchtelingen, de "gelukszoekers". Mensen die vanwege armoede of gebrek aan perspectief wegtrekken uit het land van herkomst. Ik kan me goed voorstellen dat iemand vanwege het wonen in een dorpje waar niks is, alleen maar zand en hangende jongeren, denkt: Ik pak die boot. Als je vanuit Noord-Afrika naar Europa kijkt, dan denk je dat het hier beter is. Wat heel pijnlijk is, is dat iedereen dat misverstand in stand houdt. Dus als jij een Tunesiër bent en je hebt het gered naar de overkant, dan zorg je er wel voor dat je met een Adidas-trai-

ningspak voor een dure auto gefotografeerd wordt en je die foto opstuurt naar je thuisland. Dan denkt iedereen: Wauw, ik moet daar ook heen. Wat je vaak ziet, is dat mensen op een toeristenvisum naar Nederland reizen en als dat verloopt na drie maanden, blijven ze hangen. Dan gaan mensen *undercover* in hun netwerk, met een klein

baantje, een kamertje. Deze ongedocumenteerden zijn niet verzekerd en ze mogen niet stemmen, maar ze hebben toch op de een of andere manier een oké leven voor zichzelf weten te organiseren. In het Wereldhuis worden we dag in dag uit met de onrechtvaardigheid van het systeem geconfronteerd, omdat de ongedocumenteerden in Nederland in heel veel opzichten niet de rechten hebben die gedocumenteerden wel hebben. Je kunt niet zomaar naar de dokter. Tenzij het over medische nood gaat. Alle kinderen moeten tot hun 18e naar school kunnen, maar in de praktijk is dat vaak niet het geval. Waar wij als Wereldhuis het meeste mee te maken krijgen, is de problematiek van dakloosheid. Via allerlei omzwervingen komen mensen bij ons met de vraag: *So where do I sleep tonight?* En dat is echt vreselijk, want dat is nou net wat we niet (kunnen) bieden.

Vanochtend liep er een moeder met een kindervagen en een rolkoffer voorbij en gaat iedereen in het Wereldhuis rechtop zitten. Als ze binnenkomt en geen slaapplek blijkt te hebben, is dat loodzwaar. Dan gaan wij toch vaak iets proberen te bedenken: bellen met het Jeannette-Noëlhuis, of het Kleiklooster, of particulieren via KerkBed. Met jonge mannen ben ik harder geworden en kan ik zoiets hebben van: hier heb je een slaapzak, succes. Dan denk ik: die redt zich hopelijk vannacht wel. We zitten nu met de hele rare situatie dat er veel Oekraïense mensen gebruik maken van hulpverlening in Nederland, ook door de vele vluchteling-gezinde

mensen. Dat vind ik heel mooi, maar het betekent wel dat de voorzieningen voor de groep waar ik mee te maken heb en het draagvlak ervoor, kleiner wordt. Ik zie ook wel dat iemand die uit Kiev is gevlucht met haar kinderen een ander verhaal heeft dan een gozer uit Tunesië die gewoon hoopt dat hij dat Adidas-pak kan krijgen. Maar je kunt niet, als iemand voor je neus staat, zeggen: Jij wel, jij niet. Dan kom je weer op het stuk: wat is rechtvaardigheid?

In het Oude Testament zitten stukken tekst waarbij je je kunt afvragen of het rechtvaardig is. Als je het inzet voor je eigen gewin: Het is rechtvaardig als Mijn volk door de woestijn trekt en door de Schelfzee, terwijl de Egyptenaren in diezelfde zee verdrinken. Nou, dat vind ik een ingewikkelde. Net zoals ik het ingewikkeld vind als mensen zeggen: "Yes, dat Russische oorlogsschip is gezonken!" Daar zaten wel 45 mensen aan boord! Dan meet je met twee maten. Het strijden voor een bepaalde vorm van rechtvaardigheid mag nooit ten koste gaan van andere rechtvaardigheid.

In deze rubriek bevraagt Aline van de Watering een predikant of theoloog die betrokken is bij de Protestantse Kerk Amsterdam naar zijn of haar invulling van een christelijke waarde.

KERK IN MOKUM Agenda

AGENDA VOOR KERK EN SAMENLEVING | PROTESTANTSE KERK AMSTERDAM | SEPTEMBER 2022

foto: Thies Geestink

foto: Sandra Haveman

Preek van de Leek. Van links naar rechts: beeldend kunstenaar Ans Markus, minister van Buitenlandse Zaken Wopke Hoekstra. Rechts Jeroen Zijlstra & band tijdens een eerdere editie.

Preek van de Leek

Na een afwezigheid van 2 jaar is de Preek van de Leek terug! Twee 'buitenstaanders' nemen de rol van dominee op zich en leiden een viering volgens de protestantse traditie. Een alternatieve kerkenraad ziet erop toe dat alle onderdelen van een kerkdienst aan bod komen.

Mensen die in de samenleving van zich hebben laten horen, beklimmen de preekstoel van de Doopsgezinde Singelkerk. Of ze nou gelovig zijn of niet, geprekeet hebben ze nog nooit. De leken houden een persoonlijk betoog over een Bijbeltekst, die ze zelf hebben uitgekozen.

Ans Markus en Wopke Hoekstra

Zondag 2 oktober: Ans Markus. Zij is beeldend kunstenaar en is vooral bekend door haar schilderijen van vrouwen in windsels.

Zondag 9 oktober: minister van Buitenlandse Zaken Wopke Hoekstra. Hij is tweede vicepremier in het kabinet Rutte IV en politiek leider van het CDA.

Zondag 25 september, 2 en 9 oktober, Doopsgezinde Singelkerk, Singel 452, 17.00 uur, informatie via: protestantsamsterdam.nl

**Kom op tijd
Vol is vol!**

Oplaaddag voor inspiratie, toerusting en ontmoeting

Voor vrijwilligers en medewerkers van de Protestantse Kerk Amsterdam is er op zaterdag 24 september een 'Oplaaddag' in de Oranjekerk. Samen het nieuwe seizoen vieren, boeiende workshops volgen en daarna een lunch met volop gelegenheid voor ontmoeting. Er is een programma voor kinderen van 4 tot en met 12 jaar. Voor de tieners zijn er vanaf 12.15 uur diverse activiteiten.

Zaterdag 24 september, Oranjekerk, Tweede van der Helstraat 1-3, 10.30-14.30 uur, inloop vanaf 10.00 uur. Aanmelden is noodzakelijk, via: info@protestantsamsterdam.nl

Oplaaddag 2021

COLUMN

Rust, reinheid en regelmaat

foto: Barbara Kieboom

Hendrik-Jan Overmeer vormt samen met Roel van Marle het voorzittersduo van de Protestantse Kerk Amsterdam.

Reageren? Mail naar redactie@protestantsamsterdam.nl

Onze zomervakanties vroeger waren altijd een combinatie van er samen op uit maar ook samen de tijd nemen voor reflectie en voorbereiden op de laatste zes maanden van het jaar. Ons motto was daarbij dan ook rust, reinheid en regelmaat. Persoonlijk houd ik vast aan tradities dus nu ik getrouwd ben, doen mijn vrouw en ik dat ook. In een snelle tijd als deze lijkt mij dat helemaal geen gek idee.

Wij zitten in een tijd van oorlog, droogte en hoge inflatie, nog golvend op de nasleep van corona. Iets wat ons allemaal raakt. Dan is het goed om tijdens de zomermaanden te reflecteren en te kijken hoe nu verder. Als Amsterdamse Protestantse Kerk zitten wij ook

in een moment van denken over de toekomst, namelijk met het vaststellen van het nieuwe beleidskader voor de komende vijf jaar. Grote uitdagingen staan ons te wachten en ik ben ervan overtuigd dat wij met de kennis en kunde van iedereen die is betrokken bij ons kerk een kader zullen opstellen waarmee we de volgende jaren vooruit kunnen.

Belangrijk, want een beleidskader geeft sturing en duiding. Zoals een van de plannen uit het huidige kader, namelijk de benoeming van onze missionaire predikant dominee Wielie Elhorst voor de LHBTI+ community. Een duidelijke opdracht vanuit het beleidskader die breed wordt gedragen door onze kerken. Ik ben dankbaar dat

dit is gelukt, mooi aansluitend bij de Pridemaand afgelopen tijd.

Dit is maar een voorbeeld hoe belangrijk het is om samen achter een idee te staan voor onze kerk. Vooral in een tijd die zo onzeker is als nu geeft het geloof houvast, inspiratie, moed en zeker ook troost. We komen uit een pandemie die veel heeft losgemaakt binnen onze kerk. Als we samen sterk staan dan kunnen we samen dit ook aan. Een beleidskader geeft echt rust, reinheid en regelmaat voor iedereen. Iets wat we goed kunnen gebruiken deze tijd. Al uw input wordt op prijs gesteld en namens Roel van Marle en mij een mooie tweede helft van het jaar gewenst.

KERKPLEKKEN ACTUEEL

Een nieuwe naam voor de rubriek **Pleisterplaatsen: Kerkplekken actueel**. Nieuw is dat niet alleen de wijkkerken maar ook de pioniersplekken van de Protestantse Kerk Amsterdam een geluid laten horen. Dat kan een korte overdenking zijn, een andere keer schrijft een kerk of pioniersplek over een bijzondere gebeurtenis of activiteit. Leer ze kennen stuk voor stuk, deze pareltjes van de stad.

Westerkerk Centrum

Cristina Pumplun missionair vicaris Westerkerk
westerkerk.nl

‘De klok luidt nutteloos en betekenisvol’ kopte Het Parool op maandag 11 juli boven een artikel over het feit dat sinds half maart de klokken van de Westerkerk op maandagavond om 19.00 uur een kwartier lang worden geluid voor vrede in Oekraïne én in verbondenheid met zoveel plekken op aarde waar geen vrede is. Klokkenluiden op zichzelf brengt de vrede weliswaar niet dichterbij, maar het draagt er wel toe bij dat mensen stil blijven staan bij het feit dat anderen lijden onder oorlog en dat de aandacht ervoor niet verslapt. Daarom is er in de Westerkerk op woensdag 21 september, de Internationale Dag van de Vrede, een avond waarin we ‘zingen voor vrede’, om onze stem te verheffen en te hopen tegen de klippen op! Zie de agenda en westerkerk.nl.

Noorderkerk Centrum

Dick Wolters pionier-predikant Huis voor de Ziel
noorderkerk.nl

Afgelopen seizoen hebben we in de Noorderkerk voor het eerst een Alpha-cursus gehad. Het concept is bekend: wekelijks komen we samen, eten, hebben een inleiding en praten door over het thema. Het is een introductiecursus in het christelijk geloof. Toen de deelnemers het Alpha-boekje ontvingen, waren ze aanvankelijk sceptisch. De sfeer was hen te stellig, alsof christenen alle antwoorden hadden. De toon was hen te orthodox-evangelisch, niet passend bij wat ze zochten. Maar achteraf waren ze stuk voor stuk blij met de avonden. Juist ook vanwege de inleidingen die aansloten bij hun vragen, die zich kritisch verhouden tot het boekje en op een open manier naar antwoorden zochten die binnen de Amsterdamse context hout snijden. Vol goede moed starten we daarom vanaf dinsdag 13 september een nieuwe cursus. Ben je geïnteresseerd om deze te volgen? Check dan onze website!

Keizersgrachtkerk Centrum

Anja Scheffer coördinator communicatie
keizersgrachtkerk.nl

Op zondagochtend tijdens de dienst zijn kinderen van 6 tot 12 jaar met veel plezier creatief bezig met het project Hand in Hand. De producten die de kinderen maken, worden verkocht voor een kinderproject van het Solidariteitsfonds. Zo is vorig jaar geld ingezameld voor teken-, muziek- en knutsel-spullen voor een school in Senegal. Gemeentelid van de Keizersgrachtkerk Loes van Berkel, die deze zondagochtenden verzorgt: ‘Tijdens de activiteiten vertel ik verhalen van Jezus. Hij ging ervan uit: wat kan ik doen voor een ander? We praten erover: wat zou je zelf kunnen doen? Ik plaats de vragen in het nu. Er zijn nu 14 kinderen die geregeld komen.’

Oudekerkgemeente Centrum

Peter Lowie diaken Oudekerkgemeente
oudekerk.amsterdam

De kinderkringen beginnen in de kerk. Na het Kyrië en Gloria gaan zij naar hun eigen ruimte. Ze nemen daarbij het licht van de kaars mee. De crèche is voor kinderen van 0-3 jaar. Zij zijn de hele dienst in hun eigen ruimte. De kinderkring (3-12 jaar) is een vrolijke groep. Met de jongste kinderen wordt er een prentenboek gelezen, aansluitend op het Bijbelverhaal van de desbetreffende zondag. Met de oudste kinderen wordt het Bijbelverhaal gelezen in begrijpelijke taal. Daarna verwerken de kinderen het verhaal door middel van spel en creativiteit. Aan het eind van de dienst komen de kinderen weer terug in de kerk voor het slotlied en de zegen.

Kerkvernieuwingsplek Holy Hub

Communicatiemedewerker Anouk Zwaan
holylhub.nl

Na een warme, lome zomer gaat het gewone leven weer beginnen. In de drukte van alledag gaan we bij Holy Hub op zoek naar wat juist dat alledaagse overstijgt. Wat doet er nu écht toe? Waar en wanneer voel je je verbonden met anderen? Dat doen we in gesprek met elkaar, online én offline tijdens de *Your Holy Quest* - waarin we allerlei verschillende heilige plekken bezoeken. Kerken en andere gebedshuizen, maar ook de natuur en de kroeg. Ga je mee op zoek? Je bent van harte welkom!

Pioniersplek we•Worship

René Visser initiatiefnemer we•Worship
weworship.nl

‘Don’t worry about your car’. Deze aanmoediging kreeg een deelnemer bij we•Worship in een gebed eerder dit jaar. Pas later kreeg dit betekenis, toen er nogal wat aan zijn auto gerepareerd moest worden. Maar toch voelde hij rust, in het besef dat God hem zag, kende en had gesproken. Op de laatste

worshipavond deelde hij zelfs dat hij dankbaar was dat hij geen grotere zorgen had dan zijn auto! Voor ons en de andere deelnemers een bemoediging om te zien hoe God spreekt, dichtbij is en op onze levens betrokken is. Op een ‘zorgeloos’ seizoen!

Wijkgemeente Noord

Paula de Jong predikant Nieuwendammerkerk
nieuwendammerkerk.nl

‘Kan ik gedoopt worden?’ Die vraag, gesteld door een volwassene, had ik - opgegroeid met kinderdoop en werkend in een niet-evangelische kerk - niet zien aankomen. Stelt u zich mijn verbazing voor toen diezelfde vraag drie weken later opnieuw gesteld werd. Zo hadden we vlak na elkaar twee bijzondere volwassendoopdiensten in de Nieuwendammerkerk. Voor de een betekende de doop de afsluiting van een bewogen leven, getekend door verlies en begin van een nieuw, getekend door hoop. Voor de ander betekende de doop het aanvaarden van je verantwoordelijkheid als mens góed te leven en jezelf in dienst te stellen van Gods rijk en niet aan status, rijkdom en macht. Wat een godsgeschenk - om te krijgen én om getuige van te zijn.

Pioniersplek Hebron West

Jurjen de Bruijne buurtdominee Spaarndammerbuurt
hebron.amsterdam

Een buurtkerk waar diaconie en kerk door elkaar en in elkaar over lopen: dat is Buurtkerk Hebron. De Spaarndammerbuurt kent van oudsher veel uitdagingen op het gebied van armoede en eenzaamheid: hoewel de buurt wordt opgewaardeerd, zijn die uitdagingen nog steeds aanwezig. Binnen ons gebouw komen diverse groepen elkaar tegen: van yup tot Spaarndammer. Sinds 2021 hebben we ons werk vormgegeven aan de hand van een eenvoudige missie: Buurtkerk Hebron zet zich, vanuit het goede nieuws van Jezus, in voor de bloei van de buurt. Door hulp waar nodig, door ruimte voor ontmoeting (samen) en door inspiratie voor de ziel. Deze drie pijlers - hulp, samen en ziel - geven focus in het brede pallet aan activiteiten die vanuit de buurtkerk ontwikkeld worden. We vertrouwen erop dat het goede nieuws van Jezus ook dit jaar door deze pijlers zichtbaar wordt en van betekenis is of wordt voor bewoners in de buurt.

Osdorp-Sloten Nieuw-West

Herman Bouma diaconaal opbouwwerker Osdorp-Sloten
osdorpsloten.nl

Dit jaar vallen Burendag en de Vredesweek in dezelfde week (17-25 september). Dat maakt het moeilijk om als kerken beide goed tot z’n recht te laten komen. En het is sowieso al een flinke uitdaging om een plek van vrede te zijn voor al onze burens. De vredesvlag uithangen en de deur openzetten voor iedereen is een mooi begin, maar het blijft onopgemerkt voor de meeste mensen in Osdorp en Sloten. Het voordeel is dat het voor de kerk eigenlijk het hele jaar Burendag en Vredesweek is en dat ook nog eens jaar in jaar uit, al heel wat eeuwen lang.

Regenbooggemeente Nieuw-West

Nellie van Voornveld buurtdominee Regenbooggemeente
regenbooggemeente.nl

Tijd, gebed, koffie, een goed verhaal, een luisterend oor, brood en wijn, een plek van rust, goed nieuws verpakt in van alles en nog wat: wat hebben we in de kerk toch altijd veel te geven. Na anderhalf jaar in de Regenbooggemeente ontdek ik langzamerhand ook, hoeveel ik mag ontvangen. Zo kreeg ik de afgelopen tijd (september, oogsttijd!) niet alleen Irakese koekjes en gele courgettes, maar ontvang ik via de mail van buurtgenoten teksten van Richard Rohr en Henri Nouwen, tips voor goede yogasessies en een zegen in de wandelgangen. Dat hoort ook bij leven van genade: een ander de gelegenheid bieden jou iets te schenken. Geprezen de Gever!

De Binnenwaai Oost

Marjolein Hekman voorganger De Binnenwaai
debinnenwaai.nl

‘Vertrouw op je gevoel’ is een van de boeken die deze zomer met mij meeging. Een boek van Nikolaas Sintobin over de Ignatiaanse spiritualiteit. Deze zomer was er ruimte om te lezen en om te oefenen in dat vertrouwen op je gevoel. Naast alle leuke en inspirerende activiteiten dit nieuwe seizoen, neem ik mij voor om niet te verdwalen in de drukte, maar steeds opnieuw ook stil te worden en te voelen wat er allemaal gebeurt. Met alle handvatten van de masterclass Christelijke Meditatie bij Gist (aanrader!) gaan we daar vol vertrouwen mee aan de slag.

De Binnenwaai Oost

Niels Zwikstra tienerwerker De Binnenwaai
debinnenwaai.nl

Het is vrijdagavond, de waterkoker staat aan en de koekjes liggen klaar. Ik zie de eerste tieners voor het raam staan. Het is een frisse avond, dus ik laat ze snel naar binnen. De tieners doen hun jas uit en gaan al babbelend aan tafel zitten. Iedereen schenkt een kopje thee in. We beginnen met een hoe gaat het-rondje. Wat is er op school gebeurd? Hoe ging paardrijles en

Kerkdiensten Amsterdam - september/oktober 2022

WIJK	KERK	TIJD	ZONDAG 18 SEPTEMBER	ZONDAG 25 SEPTEMBER	ZONDAG 2 OKTOBER	ZONDAG 9 OKTOBER	ZONDAG 16 OKTOBER	ZONDAG 23 OKTOBER
Centrum	Keizersgrachtkerk	10.30	Ds. Annelies Jans	Geen voorganger	Daan Savert	Ds. Annelies Jans	Pete Pronk	Ds. Annelies Jans
	Noorderkerk	10.00 18.30	Prop. Alex de Vreugd Ds. Johan Visser	Ds. Willem Jan de Hek Ds. Thejon Bos	Ds. Johan Visser Ds. René Visser	Ds. Johan Visser Ds. Dick Wolters	Ds. Gerrit Lugthart Ds. Johan Visser	Ds. Dick Wolters Ds. Johan Visser
	Oude Kerk	11.00 18.30	Ds. Hanna van Dorssen Abdijvespers	Ds. Hanna van Dorssen Abdijvespers	Ds. Sytze de Vries Evensong	Ds. Justine Aalders Abdijvespers	Ds. Hanna van Dorssen Abdijvespers	Ds. Peter Tomson Abdijvespers
	Oude Lutherse Kerk	10.30	Ds. André v.d. Stoel	Ds. Martin van Wijngaarden	Ds. Andreas Wöhle	Ds. André v.d. Stoel	Ds. Kersten Storch	Groninger dienst Ds. Harry Donga
	Westerkerk	10.30	Ds. Herman Koetsveld	Ds. Herman Koetsveld	Predikant onbekend	Ds. Herman Koetsveld	Ds. Jan Peter Schouten	Ds. Riekje van Osnabrugge
	Diensten met Belangstellenden	19.00	Ds. Taco Koster	Ds. Alexander Noordijk	Ds. Taco Koster	Ds. Taco Koster	Ds. Jurjen de Bruijne	Ds. Dick Wolters
	De Waalse Kerk	11.00	Ds. Henk Spoelstra	Nienke Meuleman	Ds. Karel Blei	Ds. Richard Bennahmias	Ds. Henk Spoelstra	Ds. Henk Spoelstra
Noord	Bethelkerk	10.00	Ds. Margrietha Reinders	Ds. Ditske Tanja	Ds. Bara van Pelt	Ds. Trinus Hibma	Ds. Wilken Veen	Ds. Ole van Dongen
	Nieuwendammerkerk	10.00	Ds. Wim Vreeken	Ds. Justine Aalders	Ds. Paula de Jong	Ds. Paula de Jong	Ds. Annemarie van Wijngaarden	Bart Niek v.d. Zedde
	Dorpskerk Durgerdam	10.30	Geen dienst	Maarten Kruimer	Geen dienst	Riëtte Beurmanjer	Geen dienst	Geen dienst
	Ransdorp-Holysloot	10.00	Wim Vreeken	Samen in Durgerdam	Ds. Gerdien Neels	Ds Carolina Koops-Verdoes	Ds. Mirjam Elbers	Ds. Ad Alblas
	Dorpskerk Zunderdorp	10.00	Ds. Taco Koster	Ds. Marco Batenburg	Ds. Taco Koster	Ds. Taco Koster	Ds. Taco Koster	Ds. Pieter Boomsma
West	Hebron	12.00	Ds. Margrietha Reinders	Jurjen de Bruijne	Jurjen de Bruijne	Ds. Martijn van Laar	Jurjen de Bruijne	Nienke Hofsink
	Jeruzalemkerk	10.00	Predikant onbekend	Ds. Richard Saly	Ds. Richard Saly	Ds. Elsbeth Gruteke	Ds. Richard Saly	Andre Martens
	Nassaukerk	10.30	Ds. Piet Kooiman	Ds. Margrietha Reinders	Ds. Evert Jan Veldman, Ds. Christiaan Schoonenberg	Ds. Elsbeth Littooij	Ds. Trinus Hibma	Ds. Elsbeth Littooij
Nieuw-West	De Opgang	10.00	Ds. Martijn van Leerdam	Samen in de Pauluskerk	Ds. Nellie van Voornveld	Samen in de Sloterkerk	Ds. Marli Huliselan	Samen met de Sloterkerk
	Regenbooggemeente	10.00	Burenzondag in De Ark	Samen in de Pauluskerk	Ds. Gerben van Manen	Ds. Nellie van Voornveld	Ds. Ole van Dongen	Ds. Piet Kooiman
	Sloterkerk	10.00	Samen in De Opgang	Samen in de Pauluskerk	Samen in De Opgang	Ds Martijn van Leerdam	Samen in De Opgang	Dr. Anneke Mooi
Zuid	Oranjekerk	10.00	Ds. Gerhard Scholte	Predikant onbekend	Ds. Kees Zwart	Ds. Wielie Elhorst	Ds. Kees Zwart	Ds. Trinus Hibma
	Pelgrimskerk in de Goede Herderskerk	9.30	Ds. Harmen de Vries	Ds. Harmen de Vries (10.30)	Ds. Harmen de Vries	Ds. Barbara de Groot	Drs. Renger Prent	Ds. Roel Knijff
	De Thomas	10.30	Ds. Evert Jan de Wijer	Ds. Evert Jan de Wijer	Ds. Alex van Ligten	Ds. Ruben van Zwieten	Ds. Evert Jan de Wijer	Ds. Evert Jan de Wijer
	Vrijburg	10.30	Ds. Joost Röselaers	Ds. Sara Dondorp	Ds. Yko v.d. Goot	Ds. Joost Röselaers Intrede van ds. Rachelle van Andel (15.00)	Ds. Anniek Lenselink	Ds. Joost Röselaers
	Willem de Zwijgerkerk	10.00	Ds. Carel van der Meij	Tenach&Evangelie: Dr. Wout v.d. Spek	Ds. Gerhard Scholte	Morgengebed	Ds. Klaas Holwerda	Tenach& Evangelie: Dr. Wilken Veen
Oost	De Binnenwaai	11.00	Voorganger Marjolein Hekman	Ds. Martijn van Laar	Ds. Lex Boot	Ds. Uschi Janssen, voor- ganger Marjolein Hekman	Ds. Alexander Noordijk	Arni Hubbeling, Pim Jonker
	De Bron	10.00	Ds. Gerbrand Molenaar	Voorganger Marjolein Hekman	Ds. Gerbrand Molenaar	Ds. Dirk-Jan Thijs	Ds. Gerbrand Molenaar	Ds. Gerbrand Molenaar
	Elthetokerk	10.00	Ds. Martijn van Laar	Ds. Martin Snaterse	Ds. Martijn van Laar	Ds. Martijn van Laar	Ds. Greteke de Vries	Voorganger Marjolein Hekman
	Muiderkerk	10.30	Ds. Jeannette Deenik	Ds. Greteke de Vries	Voorganger Marjolein Hekman	Ds. Greteke de Vries	Dienst door gemeenteleden	Predikant onbekend
Zuidoost	De Nieuwe Stad	9.30	Ds. Margrietha Reinders	Ds. Justine Aalders	Samen in De Drie Stromen	Samen in De Drie Stromen	Samen in De Drie Stromen	Samen in De Drie Stromen
	De Drie Stromen	9.30	Samen in De Nieuwe Stad	Samen in De Nieuwe Stad	Ds. Mart Jan Luteyn	Ds. Marjolein den Dulk	Ds. Cor Ofman	Werkgroep Groene Kerk: oogstdienst

AGENDA september/oktober

WOENSDAG 14 SEPTEMBER

Lunchpauzeconcerten in de Westerkerk
14 sep: Luuk Schuurman; 21 sep: Geurt van Lagen; 28 sep: Evan Bogerd
Wo. 14, 21 en 28 sep. Westerkerk, 13.00 uur, er is een collecte

Sense of Sabbath in de Noorderkerk
Wil je de kunst van echt pauzeren leren? Tijdens de cursus *Sense of Sabbath* verdiepen deelnemers zich in joodse en christelijke bronnen om te zien wat deze tradities te zeggen hebben anno 2022. Organisatie: De Noorderkerk in samenwerking met Holy Hub, platform voor zingeving en spiritualiteit.
Wo. 14, 28 sep. 12 en 25 okt. Noorderkerk, 20.00-22.00 uur, de cursus kost € 30,- maar een of een paar losse avonden bijwonen kan ook. Aanmelden via: holylhub.nl/sense-of-sabbat, meer info en tickets via holylhub.nl

DONDERDAG 15 SEPTEMBER

Vintage kledingwinkel in De Binnenwaai
In september is er elke donderdag een *vintage* kledingwinkel in De Binnenwaai in samenwerking met het Leger des Heils. Welkom om kleding in te leveren of voor een leuk prijsje te kopen en natuurlijk ook voor een kop koffie en gezelligheid.
Do. 15, 22 en 29 sep. De Binnenwaai, 10.00-15.00 uur

ZONDAG 18 SEPTEMBER

Vrijburg laat Don Ceder voorgaan
Don Ceder (1989) houdt een overdenking in Vrijburg. Hij is lid van de Tweede Kamer namens de ChristenUnie. Hij richtte een eigen advocatenkantoor op en verleende met name rechtsbijstand aan mensen met een schuldenproblematiek. In het maatschappelijke en politieke debat laat Ceder al jarenlang een geëngageerde stem horen.
Zo. 18 sep. Vrijburg, 10.30 uur

DINSdag 20 SEPTEMBER

Bloeklas: Wanneer is het ooit goed genoeg?
Pioniersplek De Kwekerij, bloeiplek voor studenten en *young professionals* om samen levenswijshoud te ontdekken en in praktijk te brengen, biedt een bloeklas (workshop) aan over: 'wanneer is het ooit (goed) genoeg? Met de Benedictijnse monnik David Steindl duiken deelnemers in het belang van dankbaarheid.
Di. 20 sep. Corvershof, Nieuwe Herengracht 18, 19.30 uur, € 10,-, tickets via: kwekerijamsterdam.nl

WOENSDAG 21 SEPTEMBER

Christelijke meditatie: Vrucht van de Geest
Wat gebeurt er als we ons laten leiden door de Geest en meer worden zoals we door God bedoeld zijn? Verschillende christelijke meditatietradities worden gebruikt o.l.v. meditatiebegeleider Rob Boersma.
Wo. 21 sept en 12 okt. De Ark (Noord), 19.45-21.45 uur, info en aanmelden via Rob Boersma: r.h.m.boersma@planet.nl

Westerkerk: Zingen voor vrede
De eeuwen door heeft de hoop op vrede in tijden van oorlog mensen geïnspireerd om goede woorden te spreken en tegen de klippen op te zingen. De oorlog in Oekraïne maakt dit voor ons hier en nu eens te meer actueel. Op de Internationale Dag van de Vrede, 21 september, houdt de Westerkerk in samenwerking met de Pro-

Op de zolder van de Van Limmikhof start een nieuw seizoen van we*Worship, zie onder donderdag 29 september.

testantse Kerk Amsterdam een avond onder de titel 'Zingen voor Vrede'. Met goede woorden uit de rijke schat van de Bijbel en de poëzie, gebeden en vooral samen zingen.
Wo. 21 sep. Westerkerk, 20.00-21.00 uur

VRIJDAG 23 SEPTEMBER
Burendag vanuit De Opgang
Op de Burendag is De Opgang open, er is muziek, voor de kerk staat een draaiorgel en worden ijsjes verkocht en er zijn nog andere leuke buitenactiviteiten.
Vr. 23 sep. De Opgang, 11.00-16.00 uur

ZATERDAG 24 SEPTEMBER
InSalvation en Eline Bakker: Exodustour
InSalvation is bekend van liederen als 'Vul Dit Huis Met Uw Glorie' en 'God Who Saves'. Zangeres Eline Bakker is de speciale gast. Een avond met aanbidding, gebed en toerusting.
Za. 24 sep. Protestantse Gemeente Monnickendam, 't Spil 22, 19.30 uur, gratis ticket reserveren via eventsforchrist.nl, reserveringskosten: € 3,50

ZONDAG 25 SEPTEMBER
Matineeconcert in de Sloterkerk
Matineeconcert met een optreden van de sopraan Laila Cathleen Neuman. Zij wordt begeleid door Cassandra Luckhardt op het strijkinstrument *viola da gamba* en Jan van Grootheest op klavecimbel. De componisten zijn o.a. Huygens, Purcell en Couperin.
Zo. 25 sep. Sloterkerk, 15.00 uur, € 10,-, info en aanmelden via: sloterkerk.nl

DONDERDAG 29 SEPTEMBER
we*Worshipavond
Op de zolder van de Van Limmik-

hof start een nieuw seizoen van we*Worship. Bezoekers richten zich op God door samen te zingen, te bidden en te luisteren naar Gods stem. Jij bent welkom zoals je bent, deze ervaring met God is voor iedereen.
Do. 29 sep. Zolder Van Limmikhof, Nieuwe Keizersgracht 1 A, 20.00 uur, meer info via: weworship.nl

ZONDAG 2 OKTOBER
Eigen Zinnige vieringen van Zinnig Noord
Op elke eerste zondag van de maand een Eigen Zinnigeviering van de pioniersplek Zinnig Noord. Met: muziek, meditatie, een tekst, een ervaringsverhaal en... taart!
Zo. 2 okt. De Ark (Noord), Banne Buikslootlaan 63 C, 10.00 uur

WOENSDAG 5 OKTOBER
Alledaags idealisme met Paul Schenderling
Econoom en auteur Paul Schenderling legt uit waarom we als samenleving genoeg moeten nemen met minder en hoe jij impact kunt maken. Zie ook het interview met hem op pagina 3. Deze avond wordt georganiseerd door de pioniersplekken Zinnig Noord, Gist, De Kwekerij en Holy Hub.
Wo. 5 okt. Tolhuistuin, IJpromenade 2, 20.00 uur, meer info en tickets via: holylhub.nl

DONDERDAG 6 OKTOBER
Taizéviering in de Nassaukerk
Een Taizéviering is een uur van zang en gebed waarin je tot rust kunt komen en je kunt bezinnen op de Bijbeltekst van de viering. Voorafgaand om 19.00 uur een thema-gesprek om elkaar te ontmoeten en ervaringen uit te wisselen rondom geloofs- en levensvragen.

Do. 6 okt. Nassaukerk, 20.00 uur, meer info zie: taizeinamsterdam.nl/taizeviering

ZATERDAG 8 OKTOBER
lonadag in de Muiderkerk
De Nederlandse Iona Community organiseert zaterdag 8 oktober een landelijke publieksdag in de Muiderkerk. Iona is vieren en doen, zingen en actie voeren, begrijpen en ervaren. O.a. nieuwe bewerkte psalmen zingen vanuit het project: Psalmen Anders, in gesprek gaan met leden van de Iona Community, er is een film over de Iona Community en er is een informatiemarkt. Ook mogelijkheid tot bezichtiging Slavernijmonument in het Oosterpark met toelichting van ds. Greteke de Vries en bezoek aan het kennis- en informatiecentrum voor duurzaamheid De Jungle. De afsluiting is een viering in Ionastijl.
Za. 8 okt. Muiderkerk, Linnaeusstraat 37, 10.00-16.00 uur, kosten incl. lunch: € 10,-, aan de deur € 20,-. Excl. lunch: € 10,-, aan de deur: € 12,50. Aanmelden en betalen via: eventbrite.nl zoeken op: Iona Amsterdam. Meer info via: ionacommunity.nl of mail naar Tineke Kamstra: trijntjekamstra@gmail.com

ZONDAG 9 OKTOBER
Het Hoge Woord met Kysia Hekster in de Oude Kerk
Journalist Kysia Hekster houdt zondag 9 oktober de preek in de Oude Kerk. Zij werkt voor de NOS en was de afgelopen periode regelmatig in Oekraïne. Met als titel 'Het Hoge Woord' nodigt de Oudekerkgemeente sprekers uit om de preek te houden binnen de bestaande liturgie, dus volgens het leesrooster. Op zondag 9 oktober is dit een verhaal uit de Bijbel uit Lucas waarin Jezus tien melaatsen geneest. Niemand van hen neemt de moeite om hem te bedanken, alleen een Samarienaar. Juist op hem wordt neergekeken omdat hij tot een minderheid behoort.
Zo. 9 okt. Oude Kerk, 11.00 uur, oudekerk.amsterdam

VRIJDAG 14 OKTOBER
Oecumenisch Café
Meditatiebegeleider Rob Boersma verzorgt al jarenlang christelijke meditatie en vertelt er van alles over. Daarna een hapje en een drankje.
Vr. 14 okt. Bethelkerk, 20.30 uur,

inloop met koffie, thee vanaf 20.00 uur

ZATERDAG 15 OKTOBER
Tafeltjesmarkt in De Opgang
Op de Tafeltjesmarkt is van alles te koop: kleren, kralen, servies, boeken, kaarten en zelfgemaakte kunst. Er is een rad van avontuur en een grabbelton. Ook is er koffie, thee, zelfgebakken taart en soep. De opbrengst is voor het goede doel.
Za. 15 okt. De Opgang, 10.00-16.00 uur

Korenfestival Raad van Kerken Amsterdam
Verschillende kerken in Amsterdam zijn gevraagd met hun koor een bijdrage te leveren aan een middag vol muziek uit de eigen traditie: protestants, katholiek en orthodox. U bent welkom om te luisteren en mee te zingen. Zie ook pagina 4.
Za. 15 okt. Waalse Kerk, Walenpleintje 159, 13.30 uur, rvkamsterdam.nl, informatie via: bureau.bersma@gmail.com

ZONDAG 23 OKTOBER
Groninger dienst: 'Kop ter veur'
Centraal staat de ontmoeting van Jezus met de verlamde man. Voorganger is ds. Harry Donga. De liturgie is in het Gronings. Na afloop wordt het Groninger volkslied gezongen en is er 'koffie & kouke'.
Zo. 23 okt. Oude Lutherse Kerk, Singel 411, 10.30 uur, info via: info@diaconie.com

ZONDAG 30 OKTOBER
Benefietconcert voor het Stoelenproject
De Keizersgrachtkerk kookt maandelijks voor het Stoelenproject, de meest laagdrempelige daklozenopvang van Amsterdam. De kerk verzorgt jaarlijks een benefietconcert om deze opvang financieel te steunen. De Fanfare van de Eerste Liefdesnacht, een kleurrijk Amsterdams straatorkest, verzorgt hartstochtelijke en vurige muziek uit vele werelddelen.
Zo. 30 okt. Keizersgrachtkerk, 15.00 uur, collecte waarvan de opbrengst geheel ten goede komt aan het Stoelenproject

VOOR ADRESSEN VAN KERKEN EN MEER AGENDA-ACTIVITEITEN ZIE [PROTESTANTSAMSTERDAM.NL](https://protestantsamsterdam.nl)

Don Ceder (1989) houdt een overdenking in Vrijburg. Hij is lid van de Tweede Kamer namens de ChristenUnie. Zie onder zondag 18 september.

is het deze keer gelukt om te koken zonder het brandalarm af te laten gaan? Daarna gaan we het 'serieuze' gedeelte van de avond in. Vanavond hebben we het over de Bijbelse Simson, een grote, sterke man die zijn kracht van God krijgt. We lezen het verhaal uit de Bijbel en bespreken met elkaar waar wij kracht van krijgen. Als afsluiter gaan we spelletjes doen. Na een paar fanatieke rondes is het tijd om naar huis te gaan. Tot de volgende keer!

Muiderkerk Oost

Greteke de Vries predikant Muiderkerk
muiderkerk.nl

De boeren blijven in het nieuws. Het landbouwpastoraat, dat vooral in het Noorden onderdeel is van kerk-zijn, gaat het gesprek aan met agrariërs. De kloof tussen oude en jonge boeren is groot, de cultuur waarin zij hun bedrijf uitoefenen is totaal veranderd. Het gesprek tussen de generaties bij het bepalen van posities is niet eenvoudig. De kerk weet: het eigen belang telt, maar ieder mens is ook deel van een groter geheel. Dialooggesprekken over waarden en ethische perspectieven wijzen de weg naar goed samenleven. Dat is buiten de randstad niet anders dan in Amsterdam-Oost. Het gesprek tussen oud en jong is ook bij ons noodzakelijk.

Oranjekerk Zuid

Wielie Elhorst hulppredikant Oranjekerk
oranjekerkamsterdam.nl

De gemeente van de Oranjekerk gaat in het nieuwe seizoen op zoek naar een nieuwe predikant. Het voorbereidend werk is al begonnen. Ondertussen gaat zeker niet aan ons voorbij wat op dit moment misschien de meeste aandacht behoeft: het klimaat. We kunnen de last van de hele wereld niet op onze schouders nemen, daarom beginnen we maar bij onszelf: bij het kerkgebouw en bij onze individuele verantwoordelijkheid. Hoe geven we invulling aan duurzaamheid, om een betere leefomgeving te creëren, letterlijk en figuurlijk? Een hoge opdracht. Immers, 'van God is de aarde en die haar bewonen' (Psalm 24). We gaan er een groen seizoen van maken.

De Thomas Zuid

Evert Jan de Wijer predikant De Thomas
dethomas.nl

Onlangs verzorgde ik samen met landschapsarchitect Dirk Sijmons een rondleiding door het kerkgebouw dat door zijn vader is ontworpen. De Thomas is niet bepaald een klassiek kerkgebouw. Van de kerkinterieurschilderijen van Saenredam had bouwmeester Karel Sijmons alleen nog maar de basis overgenomen: het licht, het bruin, het grijs, de hoge ruimte, de concentratie. Vervolgens had hij de Thomaskerk uitdrukkelijk bedoeld als een leefgemeenschap, een complex, waarin alle verschillende leefgebieden met elkaar in verbinding zouden komen. Vandaar dat er een hal was, een theater, een 'beatkelder' en heel veel zalen. Je kunt die jaren zestig afdoen als hippiegedoe en veel te idealistisch. Toch is het mijn droom dat - anders dan toen natuurlijk - we de verbinding tussen kerk en wereld weer op spanning zetten.

Vrijburg Zuid

Joost Röselaers predikant Vrijburg
vrijburg.nl

Op donderdag 20 oktober is er een *Diner Pensant* in Vrijburg met Denise Harleman. Zij is de oprichter van Collectief Kapitaal, een beweging die streeft naar een samenleving waarin iedereen garantie heeft op bestaanszekerheid. Collectief Kapitaal voert actie door in verschillende steden een aantal huishoudens gedurende een jaar onvoorwaardelijk en substantieel te ondersteunen. Ondertussen bevragen zij elkaar over ervaringen, belevenissen en nieuwe ideeën. En dat gaan wij ook doen tijdens dit diner. Welke waarde hechten wij aan geld? Hoe zorgen wij voor bestaansrecht voor alle burgers in onze stad? Mail voor meer informatie over de avond jhroselaers@gmail.com.

Willem de Zwijgerkerk Zuid

Frans Schouwenaar diaconale werkgroep Willem de Zwijgerkerk
willemdezwijgerkerk.nl

Als wijkgemeente van de Protestantse Kerk Amsterdam hebben we bij de Algemene Kerkenraad het verzoek ingediend voortaan verder te mogen gaan als 'huiskerk'. Betekent dat, dat we de Willem de Zwijgerkerk niet meer blijven gebruiken? Nee, we willen onze Willem de Zwijgerkerk juist intensiever gaan gebruiken. Maar dan samen met partners uit de buurt. Om daarmee een levend geheel op te bouwen. De Algemene Kerkenraad moet nog fiat geven. Het is een experiment. Misschien dat het voor andere wijkgemeentes ook interessant kan worden. De kerkenraad verdwijnt en wordt vervangen door een bestuurscommissie. Die gaat onder de Algemene Kerkenraad vallen. Wij hebben er vertrouwen in. En hopen op zegen.

De Koffiets blijft!

Baukje Burggraaff

In de eerste coronatijd werden de activiteiten van het straatpastoraat noodgedwongen stilgelegd maar ze zijn inmiddels allemaal weer gestart, zoals de repetitie van het dak- en thuislozenkoor De Straatklinkers en de vrouwenavond. Straatpastor Hanna Wapenaar en communicatiemedewerkster van de Protestantse Diaconie Amsterdam Anne Bolhuis gingen in de eerste coronatijd al na een paar weken op pad met de Koffiets. De Koffiets blijft: drie keer per week fietsen vrijwilligers en Wapenaar een vaste route om mensen koffie, thee of *cup a soup* te geven en te vragen: hoe gaat het?

Wapenaar: 'De Koffiets heeft een goede *impact* op mensen die op straat leven: door er niet incidenteel maar 3 keer per week te zijn. Afgelopen week wachtten mensen die mij kennen in een park op mij, want er was een man die net in Amsterdam was, die zijn voet gebroken of verzwikt had. Hij lag er al de hele nacht en kon nergens naar toe. Ik heb hem gevraagd wat ik voor hem kon betekenen en bood hem daarbij een kopje koffie aan. Ik heb een ambulance laten komen maar hij had geen papieren en geen geld en een ambulance kost € 700, - : dat kon hij niet betalen. De broeders van de ambulance hebben hem paracetamol en een *icepack* gegeven. Toen heb ik Veldwerk Amsterdam gebeld: zij hebben de man naar het ziekenhuis gebracht.'

Trajecten afgebroken

Wapenaar ziet een toename van buitenslapers. 'Ik kom vooral Nederlanders en Oost-Europeaan tegen. In coronatijd zijn trajecten afgebroken, daardoor was er veel terugval. Nu wordt

er weer keihard gewerkt door de maatschappelijk werkers van de organisaties die zich bezighouden met mensen zonder woon- of verblijfplaats, zoals het Leger des Heils en de Regenbooggroep. Deze trajecten helpen een aantal mensen naar een woning, doorstroomhuis of begeleid wonen. Maar ik kom ook mensen tegen die niet weten waar ze het moeten zoeken omdat het gewoon niet lukt om een woning te vinden door het enorme woningtekort en de lange wachtlijsten.

Ik houd mijn hart vast als alles weer dicht zou gaan door een nieuwe *lockdown*. Een vrouw vertelde dat al haar contacten waren weggevallen door corona. De eenzaamheid is zo schrijnend. "Een volgende *lockdown* kan de druppel zijn", zei ze, "dan wil ik euthanasie." Dat vind ik verdrietig om te horen.'

MARTIJN&MARTIJN

In Martijn&Martijn beantwoorden twee dominees jouw vraag

Hoe kan God van alle mensen houden? Arsema, 5.

Martijn: Arsema, bij sommige mensen is het makkelijk. Die zijn zo aardig dat je moeilijk anders kunt dan van hen houden. Maar andere mensen maken het je niet zo makkelijk. Wat kunnen mensen toch saai, onaardig of zelfs gemeen zijn voor elkaar. Zelf kan ik trouwens ook knap chagrijnig zijn. Hoe kan God dan toch van ons allemaal houden? Ik denk dat dat alleen kan omdat Gods hart veel groter is dan dat van ons. Het hart van God is zo groot dat wij er allemaal in passen. Als ik daaraan denk, ga ik zelf ook meer houden van de mensen om mij heen. Het moet dus wel de waarheid zijn.

Martijn: Van alle mensen houden, zoiets kan inderdaad alleen God. Van mensen houden die aardig tegen je doen, dat is meestal niet zo moeilijk. Van eigenwijze mensen houden dat is vaak veel moeilijker. Gelukkig is God anders dan wij. God is God, en geen mens. In zijn hart is heel veel ruimte, lees ik in de Bijbel. Ook voor échte mensen. Mensen die lief kunnen zijn, maar soms ook heel naar en lelijk kunnen doen. Dat is het wonder van Gods liefde!

- **Martijn van Leerdam**, dominee van de Sloterkkerk en De Opgang in Amsterdam Nieuw-West
- **Martijn van Laar**, dominee van de Elthetkerk in Amsterdam-Oost

Waar ben jij benieuwd naar? Mail jouw vraag aan dominee Martijn&Martijn naar jong@protestantsamsterdam.nl.

Een nieuw kerkelijk jaar

Het nieuwe seizoen begint in de kerken met de startzondag in september. Waar gaat het over op de startzondag? Wat zijn de plannen en wat is de hoop voor het nieuwe kerkelijk jaar?

De predikanten Evert Jan de Wijer en Annelies Jans, voorganger Marjolein Hekman en gemeentelid van de Nassaukerk Jaap Buning geven antwoord.

Evert Jan de Wijer: 'De Thomas is een plek van ontmoeting'

Evert Jan de Wijer, predikant van De Thomas: 'De Thomas heeft geen startzondag maar een gezellige gemeentelunch. Wat de plannen en hoop voor het komende jaar zijn? In de kerkzaal komen de oude verhalen weer tot actuele betekenis. Zal er gerouwd, getrouwd worden en alles wat daartussen zit? In het theater schuiven schrijvers aan, cineasten en theatermakers. Zij laten zien waarmee zij bezig zijn en gaan met mij in gesprek over hun inspiratie en bronnen. Lunchbreaks staan gepland met prominenten uit de wereld

Evert Jan de Wijer, predikant van De Thomas: 'Heel het leven in de stad van de mens trekt voorbij.'

van cultuur en politiek. We zullen literatuur lezen, films bekijken, forumdiscussies bijwonen. Kortom, heel het leven in de stad van de mens trekt voorbij. Wij proberen dat te verbinden met die God die liefdevol op dat

leven van ons neerziet. Mijn hoop is dat De Thomas een plek van ontmoeting is en blijft tussen al die verschillende levenssferen. De verschillende ruimten in De Thomas vragen erom en volgens mij de huidige tijd ook.

Marjolein Hekman: 'Dat we vol energie mooie activiteiten mogen organiseren'

Voorganger Marjolein Hekman van De Binnenwaai: 'De startzondag in De Binnenwaai is op zondag 18 september om 11.00 uur. Het is een feestelijke zondag waarin we vooruit kijken naar een nieuw seizoen samen. Het is ook een zondag van afscheid nemen en verwelkomen. We kijken dankbaar terug op wat vrijwilligers betekenen hebben voor De Binnenwaai en kijken hoopvol vooruit naar nieuwe mensen, die taken oppakken.

Onze hoop voor het komende jaar is dat we vol energie mooie activiteiten mogen organiseren, relaties mogen verdiepen en nieuwe relaties mogen aangaan. Dat we vol vertrouwen aan de slag kunnen gaan en regelmatig zullen stilstaan, zoekend en luisterend naar waar we heen mogen gaan en samen bouwend aan een duurzame plek.

Het jaarthema van de Protestantse Kerk Nederland 'Aan tafel' nemen we letterlijk door elke eerste zondag van de maand met elkaar te brunchen. Op zondag 4 september hadden we daar een mooi voorproefje van.'

Annelies Jans: 'Niet zonder ons'

Annelies Jans, predikant van de Keizersgrachtkerk: Het was op 4 september startzondag in de Keizersgrachtkerk. Tijdens de zeven zomerdiensten stonden de woorden uit de klassieker van Ramses Shaffy centraal: 'zing', 'vecht', 'huil', 'bid', 'lach', 'werk' en 'bewonder'. Nou, dan ben je er, zou je zeggen. Maar nee, dan komt eigenlijk pas de klapper: 'niet zonder ons!'

Op startzondag zongen we dat uit volle borst. Niet.zonder.ons. We zeiden: wij doen mee. In de Keizersgrachtkerk. En in die bonte stoet

van mensen die door de eeuwen heen Gods nieuwe wereld een stukje dichterbij probeert te zingen, vechten, huilen, bidden, lachen, werken en bewonderen. Een muzikaal feestje voor jong en oud. Ritmegevoel was geen must, maar we deden wel de samba. Iedereen, elk mens, heeft deze wereld iets moois te bieden.

Niet zonder jou: gewoon, zoals jij bent. Mocht het toch zonder jou zijn geweest: check de dienst dan nog even op het YouTube-kanaal van de Keizersgrachtkerk.'

Jaap Buning: 'Ruimte voor een nieuw begin'

Jaap Buning, gemeentelid van de Nassaukerk en lid van de exposuregroep, die de kerkelijke gemeente ondersteunt om met een open houding kerk te zijn in relatie tot de buurt: 'Er komt een bijzonder jaar aan: binnenkort komt er een nieuwe pastor (we weten nog niet wie en wanneer) en ons kerkgebouw gaan we anders beheren, meer als huis van de buurt. Hoopvolle ontwikkelingen, passend bij onze gemeente om kerk te zijn en te blijven met en in een Amsterdamse buurt.

In februari hebben we samen voorzichtig geëxperimenteerd om dat wat ons bezielt, beziert en bezighoudt in vier diensten op een nieuwe manier vorm te geven. In het nieuwe seizoen gaan we daar mee door, met ruimte voor muziek, kunst, en in een speelse ruimte.

Op startzondag 18 september in de ochtenddienst om 10.30 uur, markeren we die ontwikkeling. Piet Kooiman, een vertrouwde emeritus-predikant, begeleidt ons daarbij.'

COLUMN

Het spel of de knikkers

Dick Wolters
Pionier-predikant Huis voor de Ziel

Reageren? Mail naar
redactie@protestantsamsterdam.nl

Maandagochtend. De Noordermarkt bruist. Om half elf gaan de deuren van de kerk open. Het is een mooie plek om even te zitten en koffie te drinken, tussen het koopjesjagen door. Voor vele Jordanezen is het een vaste ontmoetingsplek. Maar er zijn altijd ook toevallige passanten, toeristen, of buurtbewoners die voor het eerst even binnenkomen. Zo ook deze maandag.

Ik raak in gesprek met een stel uit de buurt. Hij is bioloog, zij sociologe. Ze zijn onder de indruk van het gebouw. Ze genieten van de rust. En ze zijn nieuwsgierig naar de gemeenschap die hier zondags haar geloof viert. Zelf zijn ze niet gelovig en dat vinden ze jammer. 'Jammer?' 'Ja, we zouden

graag willen geloven, want uit onderzoek blijkt dat gelovige mensen gelukkiger zijn.' We praten erover door. Wat zou gelovigen gelukkiger maken? Ze hebben wel hun ideeën. Gelovigen hebben een zingevend verhaal, ze maken deel uit van een gemeenschap, ze hebben een adres om hun zorgen te uiten, ze hebben rituelen om zich te oefenen in dankbaarheid, ze kunnen terugvallen op vaste structuren in onzekere tijden, ze hebben een moreel kompas...

Verwonderd kijk ik hen aan. 'Wat mooi hoe jullie over geloof en gelovigen spreken! Ik zou willen dat we binnen de kerk beseften wat voor een schatten we hebben! Maar waarom doen jullie

dan niet mee?' 'Tja,' zegt hij: 'voor een bioloog is het lastig om te geloven. De wetenschappelijke bewijzen zijn te groot. Het geloof is gewoon onwaar.' 'Dat ligt er maar net aan welke waarheid je zoekt,' antwoord ik: 'als je bijvoorbeeld voetballt, waarom doe je dat dan? Voor het spel of voor de knikkers? Zou er een waarde en waarheid kunnen schuilen in het "spelen van het geloofspel" zonder dat je voor de knikkers gaat?'

We nemen afscheid. Ze zijn aan het nadenken gezet. En ik bid voor hen, dat ze - zoekend naar geluk - het spel durven te gaan spelen, om zo een diepe waarheid te ontdekken, die je alleen spelenderwijs vindt.

Klimaat-econoom Paul Schenderling

‘De tijd van rommelen in de marge is voorbij’

Janneke Donkerlo

Econoom Paul Schenderling (34) hanteert de normen en waarden uit eigen economisch onderzoek om ethisch te kunnen leven. Zijn kernboodschap: van anders consumeren worden we uiteindelijk allemaal gelukkiger. Dit najaar is hij te gast bij Zinnig Noord en verdiept ook de Werkgroep Groene Kerk zich in zijn gedachtegoed.

Het kan niemand zijn ontgaan dat economische groei ons land welvarend heeft gemaakt, maar wel ten koste van klimaat, milieu en toenemende inkomensongelijkheid. Het is niet de eerste keer dat dit besef zich aandient. Al in 1968 waarschuwde de Club van Rome - een initiatief van Europese wetenschappers en ondernemers - voor ‘grenzen aan de groei’. Het zorgde korte tijd voor een maatschappelijk debat, maar dat verstomde al snel. Europa was bezig met een ware economische opmars en dat lieten burgers zich niet ontnemen.

Leven van genoeg

Ruim dertig jaar later, in 1989, richtten bezorgde burgers in Manchester het tijdschrift *Ethical Consumer* op, wederom zonder ingrijpende veranderingen.

Paul Schenderling (rechts achter) spreekt tijdens een studiemiddag voor theologen.

gen. Weer ruim dertig jaar later meent de inmiddels afgestudeerde econoom Paul Schenderling, werkzaam bij Berenschot, dat de tijd nu echt rijp is voor een brede persoonlijke en politieke mentaliteitsverandering. ‘Veel mensen realiseren zich inmiddels wel dat de bomen niet tot aan de hemel groeien. Deze tijd vraagt om verbinding in plaats van nog meer groei.’ Binnenkort verschijnt het boek *Leven van genoeg* waarin Schenderling een lans breekt voor een economie gericht op meer geluk in plaats

van meer groei. Op basis van gesprekken met 11 politieke partijen - van SP tot SGP - beschrijft hij hoe onze samenleving er in 2040 uit kan zien als we kiezen voor een ander economisch model. ‘Ik ben ervan overtuigd dat groei en vergroening niet samengaan. Groei maakt de bereikte vergroening weer ongedaan; dat is een doodlopende weg. In plaats van *meer* consumeren, zouden we *anders* moeten consumeren: spullen kopen van een betere kwaliteit en met een langere levensduur. Dat kost uit-

eindelijk minder geld en leidt tot meer vrije tijd, meer geluk, meer gezondheid, minder stress en wereldwijd tot meer rechtvaardigheid.’ Op dit moment produceren zo’n 300 miljoen mensen tegen een hongerloon producten voor rijke landen. ‘Wij zetten deze landen vooral aan tot export van wegwerpproducten, maar daar schieten ze zelf niets mee op.’

Liefde maakt vindingrijk

Op de vraag hoeveel tijd we nog hebben om het tij van overconsumptie en klimaatverandering te keren, antwoordt Schenderling: ‘Het is nooit te laat voor een koerswijziging, tegelijkertijd is het voor miljoenen mensen al te laat. Uit epidemiologisch onderzoek blijkt dat wereldwijd nu al jaarlijks naar schatting meer dan 2 miljoen mensen voortijdig overlijden aan de gevolgen van extreem weer.’

Volgens de econoom is daarom een noodplan nodig met een christelijke visie: ‘De tijd van rommelen in de marge zijn we allang gepasseerd. Als iedereen leeft van genoeg, is er meer dan genoeg voor iedereen. Dan blijkt: liefde maakt vindingrijk.’ Maar hoe zit het dan met de Nederlandse schuldenlast? Herstructurering is sowieso nodig, aldus Schenderling. ‘Daarna moeten we toe naar een systeem dat niet opnieuw leidt tot onhoudbare schulden. Kredieten moeten in dienst staan van de reële economie, niet van de financiële sector.’

Meer levensvreugde

Schenderling heeft ook een digitale tool ontwikkeld waarmee je als individu kunt zien welke effecten consumptieve keuzes hebben. Zelf hebben hij en zijn vrouw de daad bij het woord gevoegd. Schenderling werkt nu nog maar drie in plaats van vijf dagen. Het gezin koopt minder spullen, is meer betrokken bij de gemeenschap en viert vakantie in eigen land. ‘Het heeft ons zoveel meer levensvreugde opgeleverd.’

Momenteel bereidt Schenderling een serie verdiepende bijeenkomsten voor om met kerkgemeenschappen van gedachten te wisselen over een andere economie. Niet alleen politici, ook consumenten wil hij inspireren met de vraag: wat kunnen kerken, respectievelijk de kerkleden, doen voor een betere, groenere wereld? De eerste avond vindt plaats op woensdag 5 oktober in de Tolhuistuin, georganiseerd door Zinnig Noord samen met Kwekerij, Gist en Holy Hub.

- Verder lezen over dit thema: genoegomteleven.nl en ethicalconsumer.org
- Voor de bijeenkomst van Zinnig Noord, woensdag 5 oktober in de Tolhuistuin: zinnignoord.nl
- Meer weten over of meedoen met de werkgroep Groene Kerk PKA: mail naar groenekerkerk@protestantsamsterdam.nl

‘Je leeft je leven, maar met God erbij’

Leefgemeenschap Eltheto viert tienjarig jubileum

Aline van de Watering

Het tienjarig jubileumfeest van de leefgemeenschap van de Elthetokerk was op een mooie dag in juni. En een feest was het! Een kerkelijke viering, een Open Huis met in elk huis een activiteit - van leefgemeenschap-quiz tot bowlen - en een dansavond die uitliep in karaoke. Alle geïnteresseerden waren welkom.

Bijzondere burenen

Op dinsdagmiddag bakken Daniël (44) en Elias (13) een stroopwafeltaart. Een ongebruikelijke activiteit voor vader en zoon, die met Ike (43), Jelte (16) en Mees (18) bewoners van het eerste uur zijn. ‘We kwamen als gezin met jonge kinderen vanuit Gouda naar ‘de grote stad’, vertelt Daniël. ‘Hoewel we niet op zoek waren naar een andere manier of plek van wonen, bleek het deel uitmaken van een christelijk georiënteerde leefgemeenschap precies te zijn wat we zochten.’ De leefgemeenschap bestaat uit 14 huishoudens, met 25 volwassenen en inmiddels een hele sloot kinderen. ‘We

zijn burenen, met onze eigen ruimtes en voordeuren. Er is geen gemeenschappelijke ruimte en de activiteiten die met de leefgemeenschap plaatsvinden, zijn beperkt. Maar de leefgemeenschap hoort bij de Elthetokerkgemeente: dáár zijn de bewoners actief, daar vinden we elkaar en anderen.’ De kerkelijke achtergronden van de bewoners zijn divers, net zoals de manieren van kerkelijk leven. Sommige bewoners zijn heel actief binnen de kerkgemeente, anderen gaan ‘s zondags niet naar de dienst. ‘Zelf ga ik naar de dienst als ik ook een taak heb’, zegt Daniël. Lachend: ‘Ik moet tenslotte wel helemaal naar beneden!’

Geen meetlat

Julia (26) kwam 2,5 jaar geleden in de leefgemeenschap wonen, terwijl ze niet op zoek was naar anders of elders wonen. Toch kwam ze er terecht, tijdens de transitie van studerende naar werkende twintiger, hoewel ze nog steeds moet afstuderen. ‘Toen ik deel mocht gaan uitmaken van de leefgemeenschap, voelde ik me meteen thuis. Volgende week komt er een nieuwe bewoonster, Marianne. Een gezin is weggegaan en er komt een single voor in de plaats. Het gezin was een pilaar van de gemeenschap. Ik ben heel benieuwd wat het met de groep gaat doen.’ De kerkgemeente en de leefgemeenschap zijn nauw verbonden, vindt ook Julia.

Een foto van de leefgemeenschap van de Elthetokerk in 2018.

‘Zonder de leefgemeenschap zou het aantal bezoekers in de kerk halveren. De bewoners zijn actief voor de kerk, maar niet zozeer voor of vanuit de leefgemeenschap, dat mis ik soms. Ik zou wel na willen denken over onze ‘intentie’ als

leefgemeenschap en inventariseren of daar draagvlak voor is.’ De mate van activiteit kent geen minimum, zoveel ruimte als je hebt te geven, kun je geven en dat is goed. ‘Ik krijg veel energie van mensen en die energie is hier goed te vinden. Gis-

teren ging ik mee naar het strand, vorige week was er een spelletjesavond en een andere keer is er een spontane borrel op de stoep. Maar, alleen in rust opladen is ook belangrijk.’ Na een kleine denkpauze zegt ze: ‘Mijn geloven is altijd in ontwikkeling. Ik kom uit een baptistengemeente in Hoofddorp. Via Hemelsbreed kwam ik bij Eltheto terecht. Hier is het geloven laagdrempelig: het hoeft niet ingewikkeld te zijn. Je leeft je leven, maar met God erbij. Er is geen strijd, geen meetlat waarlangs je mate van geloven gemeten wordt of vergeleken met anderen. We zorgen voor anderen en dat gaat als vanzelf.’

Tijdens het jubileumfeest vertellen nog enkele andere bewoners wat de leefgemeenschap voor hen betekent.

‘De verbondenheid met alle mensen, in het thuis van de Eltheto.’
‘Hoop voor de toekomst van de kerk, van de stad en voor mijn leven.’
‘Echtheid en welkom voor iedereen.’
‘Dit is een verlichte plaats.’
‘Gods knipoog naar Amsterdam en naar de wereld.’
‘Een thuis. Samen God zoeken, vinden en weer zoeken.’
‘En Hij zag dat het goed was.’

Meer informatie over de kerkelijke gemeente en leefgemeenschap: elthetokerkamsterdam.nl

Filosoof en pionier bij pioniersplek Gist Kirsten Kalkman (32) woont in de leefgemeenschap van Hebron en bezoekt daar ook de kerk. Sinds oktober 2020 werkt ze bij pioniersplek Gist in de kelders van de Corvershof, het bruisende centrum van de Protestantse Diaconie Amsterdam.

Kirsten: 'Gist biedt ruimte voor christelijke spiritualiteit. Onze missie is: Gods liefdevolle aanwezigheid ervaren in lijf en leven met mensen in verschillende leefomstandigheden. Ik heb meegeholpen om Gist te ontwikkelen. Onder andere verzorg ik fondsaanvragen, meditatie en programma's. Deze herfst geven we een leergang christelijke meditatie voor predikanten en diaconaal werkers. Ook zijn er studiedagen over belichaamde spiritualiteit: hoe je geestelijke leven met je lijf verbonden is. Het christelijke verhaal is daarbij het kernpunt: dat God in Jezus een lichaam krijgt. En dat de allerhoogste liefde ook doordringt in de allerdiepste pijn en die omvormt, wat de incarnatie van God betekent.'

Bij Gist scholen we de ziel ook heel praktisch, via de ambachten brood bakken en bierbrouwen. Bij het brood bakken breng je ingrediënten samen die je aan de lucht blootstelt. Dan gaat het deeg rijzen: er komt leven in. Er ontstaat een nieuwe substantie, die voedzaam is. Dat leert ons dat Gods liefde inwerkt op de ingrediënten van ons leven. Door fysiek met elkaar te werken, breng je mensen samen en ontstaat er chemie: samen lachen, je kwetsbare kant laten zien. Er gebeurt van alles in die ambachtspraktijk.

In coronatijd mochten we geen cursussen geven, maar de vrijwilligers mochten wel bierbrouwen en brood bakken. Daardoor zijn we ons daar meer op gaan richten. Het is makkelijker vrijwilligers dan cursisten te werven. Het raakt me: dat er zoveel mensen in de stad zijn die tijd en energie cadeau doen. Ze zijn zo kostbaar.'

Baukje Burggraaff

COLUMN

'Halloooo!'

Margrietha Reinders
Buurtdominee in Betondorp

Reageren? Mail naar
redactie@protestantsamsterdam.nl

'Hee Jans, halloooo!' Met krachtig stemgeluid probeer ik de aandacht van Jans te trekken. Ze koerst op haar scootmobiel doelbewust richting de grote weg. Daar kan ze via het fietspad de Vomar bereiken om wat boodschapjes te doen. Want in Betondorp is geen echte winkel meer, alleen een klein en peperduur buurtsupermarktje dat met de moed der wanhoop probeert het hoofd boven water te houden.

De opkomst van grote winkelketens, online bezorging en tweedeling in de samenleving hebben ervoor gezorgd dat mensen zoals Jans niet meer om de hoek naar de winkel kunnen. Minder mobiele buurtbewoners moeten vindingrijk zijn om

hun prei, worteltjes en boterhammen in te slaan. Jans komt uiteindelijk naast mij zitten op het stoepje. Ze vertelt dat ze een nieuwe kast krijgt, maar niet weet hoe ze die moet monteren en de trap optillen. Ook doet het lampje op haar overloop het niet meer... Wat te doen? Jans lijkt te verdinken in haar gebrekkige zelfredzaamheid als oudere buurtbewoner met een beperking.

Gelukkig is er Piet! Piet van de buurtkerk, die toevallig twee rechterhanden heeft. Met een beetje schroeven en moeren gaat hij de kast in elkaar zetten en de lamp repareren.

Piet komt niet in de krant en krijgt geen lot uit de

loterij. 'Ik doe het voor de Grote Baas', zegt hij en daarmee bedoelt hij niet de stadsdeelvoorzitter. Maar de Enige Echte, die gezegd heeft: 'Wat je voor de minsten van de mijnen hebt gedaan, dat heb je voor Mij gedaan.'

Ik denk dat in buurten en wijken, in onze verdeelde samenleving waarbinnen mensen als Jans in de verdrukking raken, kleine lokale, gelovige gemeenschappen steeds belangrijker worden. Waarin mensen als Jans en Piet elkaar weten te vinden. En er iemand is die steeds weer 'Halloooo!' roept.

Colofon

Kerk in Mokum maandblad
September 2022,
jaargang 13, nummer 7

Protestantse Kerk Amsterdam
Nieuwe Herengracht 18
1018 DP Amsterdam
Hoofdredactie:
Mirjam Nieboer
Eindredactie/agendakatern:
Baukje Burggraaff
Bureauredactie: Iris Stekelenburg,
abcredactie.nl

Contact:
redactie@protestantsamsterdam.nl
of 020 53 53 700

Ontvangt u Kerk in Mokum nog niet thuis? Een gratis abonnement opgeven (of opzeggen) doet u via abonnementen@protestantsamsterdam.nl of 020 53 53 700 (9.00 uur-17.00 uur). Eenmaal per jaar wordt u uitgenodigd een vrijwillige bijdrage te betalen. Rek.nr. NL68 RABO 0373 7414 80 t.n.v. Protestantse Gemeente te Amsterdam inz. Kerkblad.

Verschijningsfrequentie: Kerk in Mokum verschijnt 9x per jaar als blad van 12 pagina's. Het volgende nummer komt uit in oktober 2022.

Vormgeving: Studio Edens, Amsterdam
Druk: Damen Drukkers - Werkendam

Protestants020

ProtestantseKerkAmsterdam

protestantsamsterdam.nl

**Protestantse Kerk
Amsterdam**